

2018

MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ **KALENDORIUS**

JAU DAUGIAU NEI 40 METŲ
MARIJAMPOLĖS PETRO KRIAUCIŪNO VIEŠOJI BIBLIOTEKA RENGIA
„MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIŲ“

LAIKAS KEIČIASI
IR KEIČIA...

Fot. A. Miknevičiūtė

LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖ

Be visų reikšmingų istorinių įvykių marijampoliečių laukia ypatinga garbė Lietuvai pristatyti Marijampolę, kaip „Lietuvos kultūros sostinę 2018 m.“ Gruodžio 2 d. Marijampolės savivaldybės merė Irena Lunskenė iš

klaipėdiečių perėmė Lietuvos kultūros sostinės vardą simbolizuojantį gintarinį medį. Po šios ceremonijos mūsų miestas oficialiai tapo ta vieta, į kurią 2018 m. bus nukreiptos visos Lietuvos akys. Marijampoliečiams suteikta ypatinga garbė – atstovauti Lietuvos kultūrą, kai bus minimas Valstybės atkūrimo šimtmetis. Be mūsų miesto švietimo ir kultūros indelio į krašto istoriją, neįsivaizduojamas Lietuvos valstybės gimimas. Tad aštuonioliktaisiais metais turėsime galimybę Lietuvai pristatyti kuriančią, veržlią, imlią naujoms idėjoms ir technologijoms Marijampolę.

Į 2018–ųjų „Marijampolei reikšmingų datų kalendorių“ subiro datos, ženklinančios Lietuvos ir Marijampolės istorijoje svarbius įvykius. Šalia garsių, kiekvienam lietuviui žinomų pavardžių, surasite rečiau minimus mūsų kraštiečių vardus, kurių darbai, visuomeninė ar profesinė veikla ne mažiau reikšminga Sūduvos kraštui ir Lietuvai. Šis kalendorius suskirstytas mėnesiais, kuriuose įvykiai ir faktai išdėstyti chronologine tvarka, pagal mėnesio dienas, o leidinio turinys parengtas remiantis Marijampolės Petro Kriaučiūno viešojoje bibliotekoje turimomis duomenų bazėmis ir informacijos šaltiniais. Todėl tikimės, kad miesto bendruomenės nariai prisidės sudarant 2019 m. kalendorių ir pasidalins turimais faktais su leidinio autoriais.

LIETUVOS RESPUBLIKOS

SEIMAS PASKELBĖ

2018

ADOLFO RAMANAUSKO-VANAGO METAIS

2018-03-06 minėsime Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio ginkluotųjų pajėgų vado, 1949-02-16 Deklaracijos Tarybos signataro Adolfo Ramanausko-Vanago 100-ąsias gimimo metines.

TĖVO STANISLOVO METAIS

2018-09-29 bus minimos 100-osios vienuolio kapucino, kunigo, pamokslininko, Lietuvos pasipriešinimo sovietinei okupacijai dalyvio Tėvo Stanislovo – Algirdo Mykolo Dobrovolskio gimimo metinės.

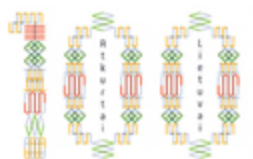

TRAKŲ DIEVO MOTINOS, LIETUVOS GLOBĖJOS, PAVEIKSLO KARŪNAVIMO 300 M. JUBILIEJAUS MINĖJIMO METAIS

Trakų Dievo Motinos, Lietuvos Globėjos paveikslas – seniausias Dievo Motinos meno kūrinys Lietuvoje, pirmasis Romos Popiežiaus karūnuotas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir antrasis Abiejų Tautų Respublikoje. Paveikslo karūnavimas atspindi Lietuvos pripažinimą Europoje.

IŽANGA

MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

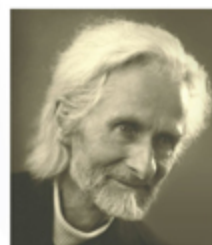
LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO ŠIMTMEČIO METAIS

Vasario 16-oji – reikšmingiausia data Lietuvos istorijos raidoje. 1918 m. buvo įkurta nepriklausoma valstybė, kurią valdė demokratiškai išrinkta valdžia, kartu atgaivinta senojoje Lietuvoje (1253–1795 m.) puoselėta Lietuvos valstybingumo tradicija.

LIETUVOS SKAUTŲ JUDĖJIMO METAIS

1907 m. prasidėjęs skautų judėjimas šiandien vienija daugiau nei 28 milijonus žmonių visame pasaulyje. 1918 m. buvo įkurtas pirmasis skautų vienetas Lietuvoje.

VYDŪNO METAIS

2018 m. sukaks 150 m., kai gimė filosofas, rašytojas, publicistas, kultūros veikėjas Vilhelmas Storosta (slapyvardis Vydūnas) (1868-03-22–1953-02-20).

SĄJŪDŽIO METAIS

Prieš 30 metų buvo išrinkta Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio iniciatyvinė grupė, įsteigtos Sąjūdžio rėmimo grupės miestuose ir rajonuose, įvyko Sąjūdžio steigiamasis suvažiavimas, kuriame buvo patvirtintas Sąjūdžio Seimas ir išrinkta taryba.

METINĖS DATOS

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1783 m. Vilniaus vyskupas Ignotas Masalskis įsteigė Marijampolės parapiją.

I. Masalskis. Iš Lietuvos dailės muziejaus fondų

1808 m. Kievinės k., Liudvinavo vlsč. gimė Antanas Tamošius Bukota – filosofas, mesianistas, istorikas, inžinierius. Mokėsi Seinų pradinėje mokykloje, aukštuosius mokslus baigė Varšuvos universitete. 1831 m. dalyvavo sukilime, po kurio pasitraukė į Prancūziją ir mokėsi Paryžiaus aukštojoje kelių ir tiltų mokykloje. 1848 m. jis tapo „Aukštesniosios lenkų mokyklos“ pirmuoju direktoriumi. Paryžiuje suprojektavo garu varomą tanką ir 1841 m. įteikė atitinkamą „memorialą“ kunigaikščiui Adomui Čartoriskui, o 1867 m. Napoleonui III. Deja, jo idėja nebuvo įgyvendinta. A. T. Bukota buvo nepaprastai gabus, turėjo puikią atmintį, mokėjo 10 kalbų, parašė filosofijos, aukštosios matematikos, astronomijos veikalų, atsiminimų apie 1830–1831 m. sukilimą. Mirė 1876-10-19 Šv. Kazimiero prieglaudoje Paryžiuje.

1788 m. pastatyta Šv. Margaritos špitolė (ligoninė). A. Miškinis knygoje „Marijampolės miestas iki 1940 m.“ rašo, kad mūrinio marijonų vienuolyno statyba prasidėjo būtent nuo Šv. Margaritos špitolės.

1828 m. A. Miškinis knygoje „Marijampolės miestas iki 1940 m.“ rašo, kad 1828–1834 m. pastatyta pirmos klasės arklių pašto stotis.

Senasis Marijampolės paštas. Fot. nežinomas. Fot. iš LIMIS

1868 m. Marijampolėje gimė Moisiejus Buhalteris (Movšė Buchalteris) – fotografas, kilęs iš knygiškių dinastijos, mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Sušaudytas su kitais Marijampolės žydais 1941 m. Jo fotografijose užfiksuoti XX a. pradž. miesto vaizdai iki šiol žavi ir jaudina marijampoliečius.

M. Buhalteris. Fot. iš LIMIS

1868 m. Marijampolės mieste ir apskrityje išaugo emigruojančių į Ameriką skaičius. Masinė lietuvių emigracija į JAV prasidėjo po kelių nederliaus metų, pirmiausia iš Suvalkų gubernijos. 1899–1904 m. į Vakarus kasmet vidutiniškai išvykdavo po 10 tūkst., o 1913 m. 23 tūkst. mūsų tautiečių (palyginimui – 2016 m. iš Lietuvos emigravo virš 50 tūkst. žmonių).

1968 m. pradėtas statyti Degučių mikrorajonas ir K. Būgos kvartalas (skirtas 10 tūkst. gyventojų).

Degučių mikrorajonas, 1977 m. Fot. R. Linionis

1908-01-05 Parausių k., Keturvalakių vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Andrius Ignaitis – fizikas, pedagogas, sportininkas. 1910–1915 m. mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, VDU Matematikos–gamtos fakultete. Buvo aktyvus sportininkas, studentų ateitininkų sporto klubo „Achilas“ steigėjas ir pirmininkas, Lietuvos gimnastikos ir sporto federacijos sekretorius. Pasitraukęs į Vokietiją gyveno Miunchene. Leidžiant „Vokiškai-lietuvišką žodyną“ bendradarbiavo su V. Gailiumi ir M. Šlaža. Nuo 1949 m. gyveno JAV. Mirė 1988-01-05 Woodhavene, New York.

J. Kriščiūnas. Fot. iš lt.wikipedia.org

1888-01-05 Stebuliškių k., Liudvinavo vlsč., Marijampolės apskr. gimė Jonas Kriščiūnas – akademikas, agronomas, bitininkas, žemės ūkio mokslų garbės daktaras. Mokėsi Liudvinavo pradžios mokykloje, Marijampolės gimnazijoje (baigė 1907 m.). 1912–1913 m. dalyvavo Marijampolės ūkio draugijos veikloje, rašė knygeles ir skaitė paskaitas žemės ūkio klausimais. 1913 m. baigė Sankt Peterburgo universitetą, 1915–1916 m. mokėsi Pavlovsko Romanovo aerologijos observatorijoje ir Konstantinovo meteorologijos observatorijoje. 1919 m. Kvietiškyje įkūrė žemės ūkio mokyklą. 1919–1927 m. dėstė Dotnuvos žemės ūkio technikume. 1920–1922 m. buvo Steigiamojo Seimo atstovas. J. Kriščiūnas buvo cukrinių runkelių auginimo ir lietuviškos agronominės literatūros pradininkas, paskelbė apie 1000 straipsnių žemės ūkio klausimais. Knygelėje „Augalų ligos“ pirmasis Lietuvoje aprašė vabzdžius (kenkėjus) ir pavadino juos lietuviškais terminais. Mirė 1973-07-02 Kaune.

1908-01-15 Šunskų k., Marijampolės raj. gimė Alfredas Banga [Kazys Bridžius] – poetas, žurnalistas, redaktorius. Mokėsi Marijampolės ir Šiaulių gimnazijose, vėliau studijavo Kauno universitete. Redagavo katalikiškos krypties laikraštį „Šiaulietis“ leistą Šiauliuose nuo 1924 m., 1928 m. drauge su J. Janulaičiu redagavo šiauliečių liberaliosios minties savaitraštį „Momentas“, dirbo Kaune leidžiamame žurnale „Meno kultūra“, 1930 m. redagavo Marijampolėje leidžiamą „Suvalkietį“, 1937–1940 m. – „Suvalkų kraštas“. 1940 m. pavasarį kartu su režisieriumi Kaziu Tumkevičiumi vadovavo Marijampolės Darbo teatrui. 1940 m. pabaigoje pasitraukė į Vokietiją, Berlyne ir Karaliaučiuje dirbo vokiečių informacijos žinyboje, 1945–1947 m. redagavo „Hanau Lietuvių tremtinių bendruomenės komiteto informacijos biuletinį“. 1948 m. išvyko į Kanadą. Iki 1966 m. dirbo aukso kasyklose Pickle Crow. 1931 m. išleido eilėraščių rinkinį „Gyvenimo kryžkely“, buvo marijampoliečių literatų klubo „Lakudane“ narys. Pasirašinėjo slapyvardžiais: Alfredas Banga, Kbr, Fatamorgana, Kabyras, K-as, Fredas, K. Felicitas. Mirė 1982-12-03 Toronte (Kanada), 1983 m. perlaidotas Šiauliuose.

K. Bridžius (laireje). Fot. iš noruzinotit

A. Česnys. Fot. iš 15min.lt

1938-01-18 Marijampolėje gimė Antanas Česnys – fizikas, habilituotas fizinių mokslų daktaras, profesorius. Mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje ir II-oje vidurinėje mokykloje, 1961 m. baigė Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą. Dirbo Fizikos ir matematikos institute, Puslaidininkių fizikos institute (mokslo darbuotojas, sektoriaus vedėjas), dėstė Lietuvos žemės ūkio akademijoje, Vilniaus Gedimino technikos universitete, nuo 1995 m. – Fizikos katedros vedėjas, nuo 1994 m. – profesorius. Išplėtojo naują mokslinių darbų kryptį: elektros nestabilumo reiškiniai chalkogenidiniuose puslaidininkuose, vykstant elektroniniams faziniams virsmams ir difuziniams procesams. Yra 36 išradimų autorius.

1908-01-19 išleistas pirmasis Senapilės moksleivių laikraštis „Mokinių draugas“, ėjęs iki 1908 m. birželio mėn. Leido Marijampolės gimnazijos mokiniai Petras Klimas, Juozas Papečkys, redagavo Petras Klimas. Spausdintas hektografu, išėjo 14 numerių.

1868-01-20 Turčinuose, Būblelių valsč., Šakių apskr. gimė Justinas Zubrickas (Turčiniškis) – poetas, teisininkas, knygnešių rėmėjas, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas, politikos ir visuomenės veikėjas. Mokėsi Kudirkos Naumiesčio dviklasėje mokykloje, baigė tris klases Marijampolės gimnazijoje, o aukštuosius mokslus Peterburgo universiteto Matematikos ir Teisės fakultetuose. 1893–1894 m. užsiėmė visuomenine veikla, skaitė paskaitas, platino lietuvišką spaudą. Nuo 1918 m. ėjo Prekybos ir pramonės banko direktoriaus pareigas. 1919–1924 m. dirbo Lietuvos valstybės kontrolieriumi. Rašyti pradėjo dar spaudos draudimo metais, J. Turčiniškio slapyvardžiu eilėraščius skelbė periodiniuose leidiniuose Lietuvoje ir JAV, tačiau atskiro rinkinio neišleido. Mirė 1925-09-12 Klaipėdoje, palaidotas Kudirkos Naumiestyje.

J. Zubrickas. Fot. iš LIMIS

K. Gurevičius. Fot. R. Linionis

1898-01-23 Geisteriškių k., Vilkaviškio raj. gimė Kostas Gurevičius – dirigentas, pedagogas, kompozitorius. Nuo 1919 m. groti ir diriguoti mokėsi Marijampolėje pas Joną Bendorių, jam padėjo mokyti „Gabijos“ chorą, o vėliau pradėjo savarankiškai vadovauti įvairių organizacijų mėgėjų chorams, dėstyti muziką ir dainavimą Marijonų ir Rygiškių Jono gimnazijose. 1924 m. Lietuvos dainų šventei parengė tris chorus ir buvo jungtinio choro dirigentas. 1928 m. Klaipėdoje pastatytos Šarlio Guno operos „Faustas“ pasirodymams parengė choristus. 1930–1933 m. valtorna grojo Valstybės teatro orkestre. 1933–1938 m. dirbo Vilkaviškyje, nuo 1939 m. – muzikos mokytojas, chorų ir orkestrų vadovas Marijampolėje. 1960 m. pedagogui suteiktas nusipelnusio mokytojo vardas. Mirė 1990-09-12 Marijampolėje.

1888-01-26 Naudžiuose, Paežerių valsč., Vilkaviškio apskr. gimė Jonas Valaitis – pedagogas, visuomenininkas, žurnalistas, vertėjas, politinis veikėjas. 1908 m. baigė Marijampolės gimnaziją, mokėsi Varšuvos ir Peterburgo universitetuose. Pirmojo pasaulinio karo metais 1914–1917 m. – mobilizuotas, 1917 m. dirbo Lietuvių Centro komitete Petrograde, dėstė vakariniuose suaugusiųjų kursuose. Grįžęs į Lietuvą 1919–1920 m. dirbo žurnalo „Beraštis“ redakcijoje. 1919–1923 m. buvo Marijampolės realinės gimnazijos direktorius, 1925–1939 m. – Klaipėdos lietuvių Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojas. 1939–1940 m. – Kauno VI gimnazijos mokytojas, 1940–1941 m. – „Aušros“ berniukų gimnazijos direktorius. 1945–1949 m. mokytojavo Tiubingeno (Vokietija) lietuvių gimnazijoje. Buvo Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK) kultūros tarybos narys. Nuo 1949 m. gyveno Čikagoje, dalyvavo Amerikos lietuvių socialistų sąjungos (ALSS) veikloje. Bendradarbiavo laikraščiuose: „Darbas“, „Naujienos“, „Keleivis“, „Darbininkų balsas“. Mirė 1984-01-05 Floridoje, JAV.

1898-01-28 Kivyliuose, Šiaulių raj. gimė Domas Aleksandravičius – agronomas, pirmasis Kvietiško žemės ūkio mokyklos direktorius. Mokėsi Pašvitinio miestelio mokykloje, Rygos ir Telšių gimnazijose. Pirmojo pasaulinio karo metu mokėsi Balchovo berniukų gimnazijoje. Mirė 1958-10-16 Marijampolėje, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse.

VASARIS

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1958-02-01 gimė krepšinio treneris Gintautas Žibūda. Nuo 1981-ųjų dirba Marijampolės žaidimų sporto mokykloje, buvo pirmasis NBA krepšininko Dariaus Songailos treneris. 2007 m. G. Žibūdai suteikta tarptautinė FIBA krepšinio trenerio licencija. 2010 m. išleido knygą „Marijampolės sporto ištakos ir krepšinio kelias“.

G. Žibūda.
Fot. iš G. Žibūdos asmeninio archyvo

E. Bendoriūtė. Fot. D. Stankevičius

1968-02-11 Marijampolėje gimė aktorė Eugenija Bendoriūtė. 1986–1990 m. studijavo Lietuvos konservatorijoje, nuo 1990 metų dirba Nacionaliniame Kauno dramos teatre. Sukūrė daugiau nei 40 vaidmenų teatre, kine ir televizijoje. 1994 m. pelnė Geriausios metų aktorės vardą.

1978-02-14 Marijampolėje gimė Darius Songaila – profesionalus krepšininkas, žaidžiantis sunkiojo krašto pozicijoje. Priklausė Marijampolės „Sūduvos“ ir „Lietuvos ryto“ komandoms, buvo Lietuvos jaunių, jaunučių ir jaunimo rinktinės narys. 2000 m. Sidnėjaus olimpinėse žaidynėse su Lietuvos rinktinė iškovojė bronzą. 2003 m. su Lietuvos vyrų krepšinio rinktinė tapo Europos čempionu. 2007 m. Europos čempionate iškovojė bronzą. 2002–2015 žaidė Wake Forest (NCAA), Maskvos „CSKA“, Sacramento „Kings“, Chicago „Bulls“, Washington „Wizards“, New Orleans „Hornets“, Philadelphia „76ers“, Stambulo „Galatasaray Café Crown“, Valjadolido „Blancos de Rueda“, Donecko „Donetsk“, Vilniaus „Lietuvos Ryto“, Kauno „Žalgirio“ komandose. Po 2014–2015 m. sezono Kauno „Žalgiryje“ nusprendė nebetęsti profesionalo karjeros. Apdovanotas: Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didžiuoju kryžiumi, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi.

D. Songaila. Fot. iš ve.lt

1908-02-17 Marijampolėje gimė Kazys Miknevičius – veterinarijos mokslų daktaras, docentas. 1927 m. baigė Rygiškių Jono gimnaziją, studijavo Tulūzoje (Prancūzija) elektrotechniką, vėliau veterinariją. Grįžęs į Lietuvą sėkmingai kovojo su kiaulių raudonlige taikydamas naujus metodus. Už pasiektus rezultatus jam buvo suteiktas veterinarijos mokslų daktaro laipsnis. Po stažuotės Tulūzoje (1936 m.) pakviestas į Lietuvos veterinarijos akademiją, gavo docento laipsnį, vadovavo Anatomijos katedrai. 1944 m. pasitraukė į Vakarų, 1948 m. baigė Tropicų institutą Antverpene. Išvyko į Belgijos Kongą (Afrika), pasižymėjo kovodamas su Afrikai būdingomis gyvulių ligomis, 1956 m. paskirtas Leopoldvilės provincijos veterinarijos gydytoju. Mirė Afrikoje, mirties data nežinoma.

A. Gustaičio skrydis virš Kauno, 1933 m. Fot. iš pilnas.kauņas.lt

KOVAS

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1858-03-01 Lauckaimio k., Kybartų vlsč., Šakių apskr. gimė Kazimieras Prapuolenis – kunigas, lietuvių tautinio sąjūdžio ideologas, kultūros veikėjas, pirmasis neoficialus lietuvių atstovas Romoje. 1870–1876 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje, 1881 m. baigė Peterburgo dvasinę akademiją, kurioje įgijo teologijos mokslų kandidato laipsnį. 1889–1904 m., būdamas Mogiliovo metropolijos kurijos sekretorius, kovojo dėl lietuviškos spaudos sugrąžinimo ir už lietuvių kalbos įvedimą bažnyčių religinėse apeigose. Lietuviška veikla ir geri diplomatiniai santykiai su rusais nepatiko lenkams, todėl atleido jį iš metropolijos kurijos sekretoriaus pareigų, paskyrė didelę pensiją (200 rub. per mėnesį) ir įteikė šv. Stanislovo pirmojo laipsnio ordiną. 1904 m. išvažiavo į Seinus, ten įsteigė bei redagavo laikraščius „Šaltinį“ ir „Vadovas“. Daug rašė Lietuvos bažnyčios istorijos temomis, kovojo prieš lenkų įtaką lietuvių tautai. Nuo 1912 m. gyveno Romoje, kaip neoficialus Lietuvos atstovas Vatikane. Rašė Italijos spaudoje, garsindamas Lietuvos vardą ir gindamas jos interesus. 1921 m. Lietuvoje įkūrė Tikybos departamentą ir penkerius metus jam vadovavo. Už nuopelnus lietuvių tautai ir Tėvynei apdovanotas LDK Vytauto Didžiojo ir Gedimino ordinais. Mirė 1933-04-17 Palangoje, palaidotas Palangos bažnyčios šventoriuje.

K. Prapuolenis. Fot. iš „Lietuvos albumas“

1898-03-27 Obelinės k., Sasnavos vlsč., Marijampolės apskr. gimė Antanas Gustaitis – Lietuvos aviacijos eskadrilės karo lakūnas, brigados generolas, lėktuvų inžinierius ir konstruktorius, vienas iš Lietuvos aeroklubo įkūrėjų, VDU docentas. 1916 m. baigė Marijampolės gimnaziją Jaroslavyje, o 1919 m. – Karo aviacijos mokyklą Kaune ir gavo inžinerijos leitenanto laipsnį. 1922 m. baigė aukštojo piloto žodžio kursus ir įgijo karo lakūno vardą. 1928 m. – aviacijos ir mechanikos konstrukcijų inžinieriaus diplomą Paryžiuje ir paskirtas Lietuvos karo aviacijos štabo viršininku. 1924–1940 m. sukonstravo ir Karo aviacijos dirbtuvėse pastatė 9 tipų ANBO lėktuvus: sportinius, mokomuosius, žvalgybinius, bombonešius. 1937 m. jam suteiktas brigados generolo laipsnis. 1939 m. serijinei gamybai paleistas A. Gustaičio lengvasis bombonešis ANBO-VIII, kuris laikomas to meto vienu geriausių tokio tipo lėktuvu pasaulyje. 1941 m. suimtas NKVD, 1941-10-16 sušaudytas Butyrkų kalėjime. 2008-04-12 Marijampolės savanorių kapinėse atidengtas jo kenotafas.

A. Gustaitis. Fot. iš LSVIA fondų

1898-03-29 Meškučių k., Šunskų valsč., Marijampolės apskr. gimė Kazys Ališauskas – karininkas, pulkininkas-leitenantas, istorikas. Nuo 1919 m. – Lietuvos kariuomenės savanoris, dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose. 1919 m. baigė Karo mokyklą, 1926 m. – Aukštuosius karininkų kursus, studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultete. 1944 m. pasitraukė iš Lietuvos. Buvo „Lietuvių enciklopedijos“ Karybos skyriaus redaktorius. Mirė 1979-01-16 Čikagoje, JAV.

K. Ališauskas. Fot. iš noriuzinoti.lt

BALANDIS

MARIJAMPOLĖI REIŠKINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1958-04-05 Lauksodžio k., Pakruojo raj. gimė Kęstutis Balčiūnas – skulptorius, tapytojas, Lietuvos dailininkų sąjungos, Tarptautinės menininkų asociacijos

narys ir Marijampolės „Rotary“ klubo narys. Mokėsi Telšių taikomosios dailės technikume, Leningrado I. E. Repino dailės akademijoje. Reiškingiausi darbai: fiziko ir chemiko grafo T.

Grothuso skulptūra Žiemelyje (1986 m.), LR Prezidento K. Griniaus memorialas Maumedžių giraitėje (1994 m.), M. Valančiaus skulptūra Nasrėnuose (2000 m.), Šv. Jurgio skulptūra Vilniuje (2006 m.), paminklas „Tautai ir kalbai“ Marijampolėje (2009 m.) ir kt. Skulptoriaus darbų yra Lenkijoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Olandijoje, Danijoje, Didžiojoje Britanijoje, JAV. 2002 m. apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino I laipsnio medaliu, 2008 m. suteiktas Nusipelnusio marijampolietio vardas.

K. Balčiūnas. Fot. iš noriuzinoti.lt

Paminklas „Tautai ir kalbai“. Fot. V. Baranauskas

E. Draugelis. Fot. iš lt.wikipedia.org

1888-04-11 Bardauskų k., Gižų vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Eligijus Draugelis – pirmasis Marijampolės miesto burmistras (Laikinosios miesto tarybos pirmininkas), gydytojas, Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas. Baigė Bardauskų pradinę mokyklą, 1909 m. – Marijampolės gimnaziją, 1914 m. – Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Pirmajame pasauliniame kare trejus metus tarnavo gydytoju Rusijos kariuomenėje. Vėliau persikėlė į Voronežą, išrinktas Vyriausiosios lietuvių tarybos Rusijoje nariu. 1918-11-18 išrinktas Marijampolės miesto Laikinosios tarybos pirmininku (burmistru). 1918 m. kooptuotas į Lietuvos Tarybą. 1919-1920 m. Ernesto Galvanausko Ministrų kabinete ėjo vidaus reikalų ministro pareigas. Lietuvos krikščionių demokratų partijos narys, buvo Steigiamojo Seimo, I-ojo ir II-ojo Lietuvos seimo narys. Vienas Lietuvos ūkininkų sąjungos kūrėjų ir ilgametis

pirmininkas. 1927 m. vadovavo Sveikatos departamentui. 1929 m. teistas „Lašinių skutimo“ byloje (kalėjo pusę metų). 1927-1944 m. buvo Kauno ligoninės vyriausiojo ordinatoriumi, 1932-1940 m. dirbo Kalvarijos psichiatrinės ligoninės direktoriumi, 1941-1944 m. buvo Gižų bei Keturvalakių sveikatos punktų vedėjas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, dirbo gydytoju pabėgėlių stovyklose, 1957 m. apsigyveno Brazilijoje ir dirbo San Paulo universiteto Medicinos fakultete, privačiose laboratorijose ir ligoninėse. 1958 m. vienas iš Brazilijos lietuvių bendruomenės steigėjų. Žinomas feljetonistas ir publicistas, pasirašinėjo Lizdeikos slapyvardžiu. Redagavo „Laisvę“, „Ukininką“, „Darbininką“, bendradarbiavo Brazilijos ir Argentinos lietuvių laikraščiuose. Parašė medicinos populiarinimo knygelę. Mirė 1981-10-08

San Paule, Brazilijoje.

1948-04-12 Šilavoto k., Liudvinavo apyl., Marijampolės raj. gimė Aniuta Vitkauskaitė-Dukynienė (Laukų Žolė) – poetė, dainų autorė ir atlikėja. Mokėsi Liudvinavo vidurinėje ir Marijampolės II-oje vidurinėje mokykloje. Jos kūryba buvo spausdinama periodiniuose leidiniuose. Išleistos dvi knygos: „Laukų žolė“ (1992 m.) eilėraščiai ir esė rinkinys „Akimirka kelionės dienorašty“ (1996 m.). Susilpnėjus sveikatai išvyko gyventi į Druskininkus, mirė 2000-08-03.

A. Vitkauskaitė-Dukynienė. Fot. R. Linionis

1938-04-18 Igliskėliuose, Marijampolės sav. gimė Jonas Mačys – agronomas, biomedicinos mokslų

J. Mačys. Fot. ELTA

daktaras, visuomenės veikėjas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras. 1964–1967 m. Aukštadvario žemės ūkio technikumui dėstytojas, 1978–1990 m. Rumokų bandymų stoties vyr. mokslinis bendradarbis. 1988 m. įsitraukė į Sąjūdžio veiklą, išrinktas Vilkaviškio rajono Sąjūdžio tarybos pirmininku. 1990–1992 m. – Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, Agrarinės komisijos pirmininko pavaduotojas. Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos narys, 1995–1997 m. ir 1997–2000 m. – Vilkaviškio rajono savivaldybės meras. Nuo 1990 m. – Lietuvos tautininkų sąjungos narys. Mirė 2012-10-10, palaidotas Antakalnio kapinėse.

1918-04-25 Marijampolėje gimė Eduardas Astramskas – poetas, vertėjas, politinis kalnys, tremtinys. Studijavo ekonomiką Vytauto Didžiojo universitete bei vokiečių kalbą ir literatūrą Vilniaus universitete. Vėliau mokytojavo, dėstė Kauno universitete. 1947 m. sovietinio saugumo suimtas ir nuteistas 25 m. kalėti. 1956 m. grįžo į Vilnių. 1989 m. reabilituotas. 1984 m. nelegaliai

Tado Žvainio slapyvardžiu išleido lageriuose sukurto eilėraščių rinkinį „Ant žvangancio tako“. 1993 m. išleido eilėraščių rinktinę „Amo, ergo sum: Ich liebe, also bin ich“. Vertė iš estų ir vokiečių kalbų, o į vokiečių kalbą išvertė Maironio, Salomėjos Nėries, M. Martinaičio, P. Mašio kūrybą. Mirė 2007-08-29 Vilniuje.

GEGUŽĖ

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

Fot. iš kaunoleles.lt

1958-05-18 atidarytas valstybinis lėlių teatras Kapsuke (Marijampolėje). Teatro įkūrėjai, aktoriai Stasys Ratkevičius ir Valerija Gruodytė-Ratkevičienė, dar dirbdami Klaipėdos dramos teatre, vakarais ėmė meistrauti lėles, brandindami mintį įkurti savarankišką lėlių teatrą vaikams. Dviejų entuziastų puoselėta idėja

Fot. iš kaunoleles.lt

1958 m. pavasarį tapo realybe. Teatro atidarymo iškilmes vainikavo premjera – N. Gernet „Stebuklingasis Aladino žibintas“, režisierius S. Ratkevičius. Trupės pagrindą sudarė Kauno J. Gruodžio muzikos mokyklos teatrinio skyriaus absolventai. 1960 m. teatras perkeltas į Kauną.

Fot. iš kaunoleles.lt

Pilviškių vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Jonas Staugaitis – gydytojas, varpininkas, knygnešys, visuomenės veikėjas. Mokėsi Liudvinavo pradžios mokykloje (1876–1879 m.) ir Marijampolės gimnazijoje (1879–1887 m.), studijavo mediciną Varšuvos universitete (1887–1893 m.), priklausė lietuvių studentų draugijai „Lietuva“. Po studijų Vinco Kudirkos pakviestas apsigyveno Šakiuose, čia J. Staugaitis 20 metų su pertraukomis (jam teko dalyvauti japonų bei I pasauliniame kare) vertėsi gydytojo praktika. Jis daug laiko skyrė visuomeninei veiklai, rašė spaudoje, už kurią buvo 5 mėn. įkalintas. 1919 m. buvo paskirtas Kauno miesto ligoninės vyresniuoju gydytoju, o vėliau ir direktoriumi (šias pareigas ėjo iki 1926 m.). 1920 m., kaip Valstiečių sąjungos atstovas, buvo išrinktas į Steigiamąjį Seimą, tapo Pirmininko pavaduotoju. Vėliau buvo išrinktas į I, II, III Seimą. Mirė 1952-01-18 Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

J. Staugaitis. Fot. iš lt.wikipedia.org

1918-05-20 Putriškių k., Padovinio vlsč., Marijampolės apskr. gimė Juozas Bulota – rašytojas, prozininkas, satyrininkas, ilgametis humoristinio žurnalo „Šluota“ redaktorius. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, Kvietišio žemės ūkio mokykloje, 1960 m. Vilniaus universitete baigė

J. Bulota. Fot. iš e.paveldas.lt

žurnalistiką. Nuo 1944 m. periodikoje pradėjo skelbti satyros ir humoro kūrinius. Išleido 9 feljetonų, humoreskų ir pamfletų rinkinius. Pasirašinėjo slapyvardžiais: B. Dovainis, J. Nausupis, J. Putrabalis ir kitais. Rašytojo kūryba buvo leidžiama estų, baltarusių, ukrainiečių, rusų, latvių, lenkų, moldavų, bulgarų, slovakių, totorių kalbomis. Mirė 1994-02-19 Vilniuje.

GEGUŽĖ-BIRŽELIS

MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

J. Prakapo darbas „Megalitė su skėčiu“

J. Prakapo darbas „Autoportretas“

1898-05-23 Znočkų k., Paežerių vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Jurgis Dabrila – teisininkas, prozininkas, publicistas, leidėjas. 1920 m. baigė Marijampolės realinę gimnaziją, o 1927 m. – Lietuvos universitetą. Nuo 1922 m. bendradarbiavo spaudoje. 1933–1934 m. leido ir redagavo laikraštį „Žinovas“. J. Dabrila parašė nemažai brošiūrėlių, kurios skirtos pikantiškajai meilės temai, vėliau pradėjo rašyti grožinės literatūros tekstus. Išleido knygas: „Lemties žaismas“ (1936 m.), „Aš ir tu“ (1938 m.), „Nuodėmės“ (1938 m.). Pasirašinėjo slapyvardžiais: Progreso meteoras, Jurgdala, Gyvoji kaukė. Mirė 1960-04-29 Vilniuje.

1928-06-09 Skriaudučio k., Marijampolės raj. gimė Justinas Prakapas – tapytojas, akvarelininkas, Lietuvos dailininkų sąjungos narys. Dirbo dailės mokytoju Liudvinavo vidurinėje, Marijampolės pedagoginėje ir Marijampolės vaikų dailės mokykloje. Nuo 1988 m. – laisvas dailininkas. Nuo 1973 m. sukūrė daugiau kaip 2000 darbų. Jo tapyba išsiskiria savitu, energingu stiliumi ir žanrų įvairove. Jo darbų yra Australijos, Vokietijos, Danijos, Švedijos, Suomijos, JAV, Kanados privačiose kolekcijose.

1908-06-23 Marijampolėje gimė Gražina Elžbieta Krivickienė-Gustaitytė – tautosakininkė, žurnalistė, vertėja, pedagogė, visuomenininkė. Gyveno Prancūzijoje, kur 1948 m. parengė savo motinos dainuotų dainų knygą „Dainos. Vieux chants Litvaniens“. Ji iliustruota puikiais lietuvių grafiko Viktoro Petravičiaus raizininiais, o įžanginį tekstą parašė dr. Jonas Balys. Mirė 1998 m.

1888-06-29 per Petrines, „Varšuvos“ viešbutyje, Petro Kriaučiūno bute įvyko slaptas lietuvių inteligentų (varpininkų) suvažiavimas, kurio metu nutarta leisti laikraštį „Varpas“, o po pusmečio, ty. 1889 m. sausio mėn. buvo išleistas pirmasis numeris.

Varšuvos viešbutis (kairėje), apie 1928 m. Autorius nežinomas

LIEPA

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1908-07-04 Mergutrakio k., Sangrūdės vlsč. gimė Bronius Kalinauskas – kalbininkas, filologijos mokslų daktaras, docentas, 1929 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją. Vytauto Didžiojo universitete studijavo humanitarinius mokslus. 1938 m. pradėjo dirbti mokytoju Kybartuose, o 1966 m. – Vilniaus pedagoginio instituto docentas, 1972 m. – lietuvių kalbos katedros vedėjas. Pirmasis lietuvių kalbotyroje

aprašė lietuvių šnekamosios kalbos frazeologizmų semantinę ir gramatinę sandarą, pateikė jų klasifikaciją. Apibrėžė žodžių junginį kaip sintaksės objektą, domėjosi naujausiomis sintaksės teorijomis. Prisidėjo prie lietuvių kalbos žodyno rengimo. Paskelbė mokslinių straipsnių frazeologijos, lietuvių k. sintaksės, kalbos kultūros klausimais. Mirė 2001-06-19 Vilniuje, palaidotas Rasų kapinėse.

Grenoblis, apie 1938 m.
Iš dešinės į kairę: R. Iešmantaitė, B. Sirutytė, J. Greimas, J. Aistis.
Fot. iš R. Iešmantaitės-Ramunienės asmeninio archyvo.

1918-07-09 Maskvoje gimė Ramutė Ramunienė-Iešmantaitė – vertėja, pedagogė. Užaugo Marijampolėje, 1936 m. baigė Rygiškių Jono gimnaziją. Studijavo prancūzų kalbą ir literatūrą Kauno Vytauto Didžiojo universitete, vėliau Prancūzijoje, Grenoblio universitete. Dirbo prancūzų kalbos mokytoja Panevėžyje, mergaičių gimnazijoje, 1944–1974 m. dėstė prancūzų kalbą Vilniaus universitete ir Vilniaus dailės institute. Išvertė daugiau nei 50 prancūzų autorių kūrinių. 1997 m. buvo apdovanota Prancūzijos Garbės Legiono ordinu. 2008 m. – Šv. Jeronimo premija. Mirė 2015-03-07 Vilniuje.

1988-07-13 Jono Jablonskio vidurinės mokyklos stadione (dab. Rygiškių Jono gimnazija) įvyko pirmasis marijampoliečių organizuotas Sąjūdžio mitingas „UŽ LAISVĄ LIETUVĄ“, į kurį susirinko apie 15 tūkst. dalyvių. Tai buvo penktas Sąjūdžio mitingas Lietuvoje ir pirmasis organizuotas ne Vilniuje.

1988-07-18 Marijampolėje įsikūrė Sąjūdžio rėmimo grupė.

Fot. V. Mozūraitis

Fot. R. Linionis

1878-07-20 Šunskų k., Marijampolės apskr. gimė Liudas Ciplijauskas – teisininkas, advokatas, pedagogas, draudžiamos spaudos platintojas. 1918-12-17 paskirtas pirmuoju Marijampolės apskrities viršininku, kuriuo tebuvo 22 dienas, jo pareigas perėmė Aleksandras Žilinskas. L. Ciplijauskas dirbo Marijampolės apygardos teismo teisėju, vėliau Vyriausiojo tribunolo pirmininku. Mirė 1944 m. Kaune.

1928-07-27 Aštrulių k., Liudvinavo sen., Marijampolės sav. gimė Antanas Bieliauskas – prozininkas, dramaturgas, žurnalistas, redaktorius. Baigė Prienų vidurinę mokyklą, 1953 m. – Vilniaus pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakultetą. Dirbo laikraščio „Tarybinis mokytojas“ redakcijoje, laikraščio „Literatūra ir menas“ Literatūros ir literatūros kritikos skilties vedėju, biuletenio „Ekrano naujienos“ redaktoriumi, Lietuvos mokslų akademijos Mokslinio organizacinio skyriaus vyr. redaktoriumi. Nuo 1973 m. Lietuvos rašytojų sąjungos narys. Parašė pjesių, apybraižų ir apsakymų, kelionių įspūdžių knygų. A. Bieliausko proza ir draminė kūryba yra realistinio tipo, joje atsispindi visuomeninės ir moralinės problemos, apsakymuose netrūksta detektyvinių elementų. Mirė 2005-11-18 Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse, Menininkų kalnelyje.

1928-07-28 atidarytos IX vasaros olimpinės žaidynės Amsterdame. Tai antros olimpinės žaidynės į kurias savo atstovus siuntė Lietuva. Dalyvavo du sportininkai iš Marijampolės – Adolfas Akelaitis ir Viktoras Ražaitis. Olimpinį žaidynių protokole nurodyti tokie mūsų lengvaatlečių pasiekimai: A. Akelaitis, šuolis į aukštį – 1,60 (34 vieta); V. Ražaitis, ieties metimas – 51,16 (26 vieta). Abu lengvaatlečiai aplenkė po du kitų šalių sportininkus.

Ražaitis

*1928 m. prasonio olimpi
dalyvis - marijampolietis*

V. Ražaičio autografas

V. Ražaitis (antroje eilėje antras iš kairės) ir A. Akelaitis (viršuje pirmas iš kairės), 1928 m. Amsterdamas. Fot. iš noriuzinotilt

IXth OLYMPIADE
AMSTERDAM 1928

RUGPJŪTIS

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1918-08-03 Igliaukos k., Igliskėlių vlsč., Marijampolės apskr. gimė Juozas Muraška – zoologas, karininkas. Baigė Rygiškių Jono gimnaziją, Karo mokyklą (kavalerijos leitenantas), mokėsi Dotnuvos žemės ūkio akademijoje, Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos ir geografijos fakultete. Dirbo mokytoju Igliaukoje, 1959-1964 m. Žuvinto biologinės stoties vedėju, Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejuje, MA Zoologijos ir parazitologijos institute. Tyrė vandens paukščius. Knygų apie Žuvintą bendraautorius, mokslinių darbų ornitologijos klausimais autorius.

1868-08-11 naktį kilęs gaisras nusiaubė Marijampolės miestą. Labiausiai nukentėjo tankiausiai apgyvendinta centrinė miesto dalis, išdegė ištisos gatvės. Miestui atstatyti ir pertvarkyti buvo skubiai parengtas ir 1869 m. patvirtintas reguliavimo projektas, pagal kurį miestas išaugo iki Lauko (dabar Žemaitės) gatvės rytuose ir iki Kalvarijos (dabar P. Vaičiūčio) gatvės pietuose.

1869 m. Marijampolės miesto reguliavimo projekto kopija

Grafienės P. Butlerienės portretas

1758-08-17 grafiene Pranciška Ščiukaitė-Butlerienė savo sekretoriui padiktavo marijonų vienuolyno fundacijos aktą, taip įtvirtindama marijonų vienuolijos pozicijas Suvalkijoje. Šis dokumentas suteikė tvirtą juridinį bei ekonominį pagrindą Marijampolės-Starapolės miestelio raidai.

Fot. D. Ambrazevičius ir A. Mosekonis

1938-08-20 Matlaukio k., Vilkaviškio apkr. gimė Jonas Vitas Augustaitis – inžinierius-mechanikas, konstruktorius, nusipelnęs Lietuvos išradėjas, poetas ir prozininkas. 1961 m. apsigyveno Marijampolėje. Dirbo specialiaame konstravimo biure ir AB „FASA“. 1978 m. už techninę kūrybą jam suteiktas Lietuvos TSR Nusipelnusio išradėjo garbės vardas. Nuo 1975 m. rašo eilėraščius ir prozą Lietuvos kaimo rašytojų sąjungos, Marijampolės literatų klubo „Sietynas“ ir Sūduvos krašto literatų kūrybos almanachuose.

J. V. Augustaitis. Fot. I. Gvazdaitytė

1758-09-13 Marijampolėje konsekruota pirmoji (medinė) Šv. Kryžiaus titulo bažnyčia. Konsekracijos išskilmėms vadovavo Alvito dekanas Pranciškus Vnorovskis. Vilniaus vyskupo įgaliotas jis pavedė naujuosius maldos namus marijonams. Išstovėjusi 51-erius metus bažnyčia sudegė 1809 m. (rugsėjo 5-6 d. naktį). 1819-1824 m. toje pat vietoje pastatyta Šv. Arkangelo Mykolo vardu pavadinta mūrinė bažnyčia.

L. Akelis. Fot. iš noriuzinoti.lt

1898-09-18 Patašiškių k., Gižų valsč. gimė Liudas Akelis – Lietuvos kariuomenės savanoris, Vyties kryžiaus kavaliereus. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, 1919 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose. 1920 m. paskirtas vyresniuoju puskarininkiu. Tarpukariu dirbo Marijampolės plentų valdyboje. Tremties metu su šeima slapstėsi įvairiose Lietuvos vietose ir taip išvengė Sibiro. Tarybiniais metais pradėjo dirbti Marijampolės žemės ūkio valdyboje. Mirė 1986-06-14 Druskininkuose.

P. Dailidė. Fot. iš lt.wikipedia.org

1888-09-29
Sintautuose,
Šakių apskr. gimė
Pranas Dailidė –
visuomenės

veikėjas, pedagogas, diplomatas, žurnalistas, publicistas. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Sankt Peterburgo universitete Fizikos matematikos fakultete, 1935 m. baigė Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetą. 1911-1919 m. dirbo mokytoju Marijampolės gimnazijoje. 1918-1921 m. – Lietuvos Tarybos, vėliau Lietuvos Respublikos atstovas Kaukazo valstybėms, 1921-1939 m. (su pertraukomis) dirbo Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijoje, 1925-1926 m. – Lietuvos banke, o 1934-1939 m. buvo Eltos direktorius. 1939-1940 m. – Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Latvijai. 1944 m. pasitraukė į Švediją, Stokholmo universitete dėstė slavų kalbas. Nuo 1951 m. Sirakūzo (JAV) universitete dėstė rusų kalbą. Buvo Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos ir Lietuvių tautininkų sąjungos narys. 1926 m. laikraščio „Lietuva“, 1927-1928 m. faktinis laikraščio „Lietuvos žinios“ redaktorius. Išspausdino daugiau kaip 3000 straipsnių Lietuvos spaudoje ir per 400 straipsnių JAV lietuvių laikraščiuose. Parašė matematikos vadovėlių, parengė spaudai rinkinį „Lietuvos sutartys su svetimomis valstybėmis“. Mirė 1965-09-01 Sirakūzuose (JAV).

RUGSĖJIS-SPALIS

MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1888-09-27 Žiūrių-Gudelių k., Paežerių vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Vladislovas Draugelis – kunigas, marijonas, visuomenininkas. 1893–1898 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir 1898–1903 m. Seinų kunigų seminarijoje. Nuo 1903 m. ėjo vikaro pareigas Sasnavoje, nuo 1908 m. – Marijampolėje. Pirmojo pasaulinio karo metu gyveno įvairiose Rusijos vietose, globojo lietuviškas pabėgėlių kolonijas. 1918–1919 m. gyveno Anantjeve ir dėstė tikybą dvejose vietos gimnazijose. Į Lietuvą grįžo 1921 m., o 1922 m. įstojo į marijonų vienuoliją. 1924 m. vadovavo „Blaivybės“ draugijos Marijampolės skyriui. 1925 m. su misijomis išvyko į JAV, kur aplankė daugybę lietuvių kolonijų. Nuo 1926 m. administravo „Draugą“. 1932–1933 redagavo laikraštį „Laivas“. Rašė į „Šaltinį“ bei kitus katalikiškus leidinius. Mirė 1940-01-24 Kalvarijoje (Žemaitija).

Vienuolijos pastatai 1991 m. Fot. R. Linionis

1918-10-15 arkivyskupo Jurgio Matulaičio iniciatyva Marijampolėje įkurta Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių seserų vienuolija. Kanoniškąjį dekretą, suteikiantį vienuolijai vyskupiškąsias teises, pasirašė Seinų vyskupas Antanas Karosas.

1988-10-30 ant Marijampolės pašto pastato Sąjūdžio iniciatyva buvo iškelta Lietuvos valstybinė vėliava. Apie šį įvykį Stasys Daugėla pasakojo: „1988–ųjų rudenį nutarėme Marijampolėje surengti Tautinės vėliavos iškėlimo šventę. Valdžia siūlė palaukti kol ši vėliava bus įteisinta oficialiai, bet mes manėme kitaip. Ir situacija buvo mums palanki – valdžia tokios ceremonijos uždrausti jau negalėjo. Tad vėl virš Centrinio pašto pastato stogo suplevėsavो Trispalvė. J. Basanavičiaus aikštėje susirinkusi tūkstantinė žmonių minia šį istorinį įvykį stebėjo su ašaromis akyse. Ir prieš tai, ir po to dar ne vieną kartą nuo šio pašto pastato laiptų mums, sąjūdininkams, teko garbė ir atsakomybė kreiptis į miesto ir rajono žmones. Kažkodėl ypatingą nuotaiką (dabar sakytume dozę adrenalino) sukeldavo faktas, kad kaskart ir atvirai buvome filmuojami iš priešais pašta stovincio saugumo pastato“.

Tautinės vėliavos iškėlimo šventė. Fot. iš S. Daugėlos asmeninės kolekcijos

LAPKRITIS

MARIJAMPOLĖI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1858-11-01 Bliuviškių k., Griškabūdžio vlsč., Šakių apskr. gimė Antanas Švedas – knygnešys, vargonininkas. Mirė 1931-02-23 Marijampolėje, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse.

1898-11-09 Panausupio k., Trakiškių valsč. gimė Stanislava Ambraziejūtė-Petrailienė – pirmoji diplomuota Lietuvos bibliotekininkė. Mirė 1957-07-06.

1948-11-11 Čiurlionyse, Krokialaukio valsč. gimė Zigmąs Gružinskas – televizijos operatorius, Lietuvos kinematografininkų sąjungos narys. Mokėsi Balbieriškio ir 1961-1966 m. Kapsuko Jono Jablonskio (dab. Rygiškių Jono gimnazija) vidurinėse mokyklose. Studijavo Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos ir geografijos fakultete. 1983 m. baigė aukštuosius TV operatorių kursus Maskvoje. Nuo 1973 m. pradėjo dirbti Lietuvos televizijoje. 1994 m. apdovanotas „Auksine bite“, 2011 m. – Petro Abukevičiaus premija. Jo darbai: išliekamąją vertę turinčios nacionalinės televizijos laidos ir vertingiausios lietuvių bei užsienio literatūros klasikos ekranizacijos („Vilius Karalius“, „Benjaminas Kordušas“, „Barbora Radvilaitė“, „Kaimynai“, „Procesas“), dokumentiniai filmai („Monsinjas“, „Lietuvos diplomatijos šefas“, „Medininkai. Nebaigta byla“), filmai apie gamtą, dešimtys teatro spektaklių, roko koncertai, garsiausių menininkų autoriniai vakarai. Mirė 2014-02-10 Vilniuje, palaidotas Kairėnų kapinėse.

1918-11-11 arba 12 d. (J. Maurukas rašė, kad tai įvyko tuojau po Vokiečių revoliucijos (1918-11-09), tačiau dienos niekas neatmena) Marijampolės apskrities kreishauptmanas baronas fon Miunchauzenas prie pedagoginės mokyklos senojo pastato sušaukė gyventojų susirinkimą. Miestelėnai buvo informuoti, kad vokiečių kariuomenė netrukus išsikraustys. Gyventojams buvo pasiūlyta išrinkti savo atstovus ir perimti valdžią.

1918-11-18 Laisvės aikštėje vykusiame susirinkime išrinkti nauji kandidatai į Marijampolės Laikinąją miesto tarybą.

1918-11-19 Marijampolės Laikinosios miesto tarybos kandidatai susirinkę Babarskio salėje išrinko 20 tarybos narių. Jais tapo: advokatas Krasauskas, V. Kulikauskas, E. Draugelis, P. Katilius, P. Krukonis, P. Bartuška, A. Andziulis, P. Rakickis, A. Prostko, P. Lietuvininkas, P. Matulaitis, P. Venclovas, P. Šačkus, J. Sirutis ir kiti. Laikinosios tarybos prezidiumo pirmininku (laikinojo burmistro) išrinktas Eliziejus Draugelis.

1918-11-20 įvyko Marijampolės Laikinosios miesto tarybos posėdis. Žydų ir vokiečių atstovai perrinko prezidiumą: pirmininku tapo Eliziejus Draugelis, vicepirmininku – S. Meklenburgas, sekretoriumi – A. Endziulaitis. Naujasis prezidiumas buvo įpareigotas tartis su Vokiečių karių taryba dėl valdžios perėmimo.

Carinės Rusijos karininkų klubas, apie 1920 m. Fot. nežinomas

LAPKRITIS-GRUODIS

MARIJAMPOLEI REIKŠMINGŲ DATŲ KALENDORIUS

1868-11-20 Gulbiniškių k., Pilviškių vlsč., Vilkaviškio apskr. gimė Andrius Dubinskas – teisininkas, spaudos bendradarbis, visuomenės veikėjas, draudžiamos lietuviškos spaudos platintojas, pedagogas. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Seinų kunigų seminarijoje, studijavo Peterburgo dvasinėje akademijoje, 1901 m. baigė Peterburgo universiteto Teisės fakultetą. Peterburge tarnavo valdininku Senate ir Finansų ministerijoje, taip susipažino su Vidaus reikalų ministerijos valdininku Strolmanu, kuriam buvo pavesta ruošti medžiagą ir pristatymą Ministrų komitetui lietuviškos spaudos lotynų rašmenimis reikalui. 1903 m. buvo beveik nuspręsta leisti lotynišką raidyną naudoti tik maldaknygėms ir kalendoriams spausdinti. Andrius Dubinskas paprašė Strolmaną pristatymą Ministrų komitetui pristabdyti ir surasti pretekstą surinkti papildomos medžiagos. Jo pastangų dėka 1904 m. spauda lietuviams buvo grąžinta be jokių

suvaržymų. 1921-1922 m. tarnavo Lietuvos konsulu Petrograde. Grįžęs į Lietuvą nuo 1924 m. mokytojavo, 1928-1933 m. dirbo Prienų taikos teisėju ir Marijampolės apygardos teismo nariu, o 1934-1938 m. – Kauno apygardos teismo pirmininku. Mirė Kaune 1945-03-24 nukankintas NKVD kalėjime.

1918-12-10 įvyko rinkimai į pirmąją LR Marijampolės miesto tarybą. Išrinkti 22 tarybos nariai. Pirmuoju Tarybos pirmininku (burmistru) išrinktas J. Sirutis.

1918-12-10 buvo įkurta Marijampolės I taikos teisėjo nuovada, kurioje dirbo Liudas Ciplijauskas, vėliau Jonas Kučinskas, Saliamonas Baltūsis, Jonas Mičiulis. 1924 m. pavadinta Marijampolės taikos teisėjo nuovada (veikė iki 1933 m.). 1933 m. įkurtas Marijampolės apylinkės teismas, kuris veikė iki 1940 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę 1992-04-10 teismas pavadintas Marijampolės rajono apylinkės teismu ir veikia iki šiol.

1998-12-11 tarp Mokolų ir Degučių mikrorajonų atidarytas naujas tiltas per Šešupę, kuris sujungė R. Juknevičiaus ir Mokolų gatves.

Degučių tilto statyba, 1998 m. Fot. R. Linionis

1888-12-19 Barandų k., Sintautų valsč., Šakių apskr. gimė Antanas Dailidė – kunigas, pedagogas, profesorius, vicerektorius, literatas, spaudos bendradarbis. 1904 m. baigė Marijampolės gimnaziją, 1909 m. – Seinų kunigų seminariją, Šveicarijoje Fribūro universitete įgijo teologijos licenziato laipsnį. 1921–1926 m. dirbo lietuvių kalbos mokytoju ir kapelionu Marijampolės valstybinėje gimnazijoje, kurioje ėjo vicedirektoriaus pareigas, nuo 1926 m. – Vilkaviškio kunigų seminarijos vicerektorius, o nuo 1944 m. – Kudirkos Naumiesčio Sv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios klebonas. Nuo 1907 m. bendradarbiavo spaudoje, pasirašinėjo A. Jonučio ir A. Lakūnėlio slapyvardžiu. Mirė 1949-03-31 Kudirkos Naumiestyje.

1928-12-23 Stebulių k., Alytaus raj. gimė Stasys Sinkevičius – muzikos pedagogas, chorvedys. S. Sinkevičius buvo Kybartų, Vilkaviškio ir Marijampolės rajonų dainų švenčių organizatorius, vyr. dirigentas ir muzikos mokymo metodinės komisijos pirmininkas, Lietuvos švietimo ministerijos mokslinės-metodinės tarybos narys, 1965 m. Dainų šventės dirigentas. 1960 m. apdovanotas Liaudies švietimo pirmūno ženkliu, 1964 m. suteiktas nusipelnusio mokytojo vardas. Mirė 1980-09-18 Marijampolėje.

1898 12 27 Liubavo k., Marijampolės apskr. gimė Vincas Košuba – pedagogas, dailininkas, tremtinys. 1909 m. baigė Liudvinavo pradinę mokyklą, dirbo valsčiaus raštinėje. Pirmojo pasaulinio karo metu mokėsi Volsko mokytojų seminarijoje (Rusija). 1918 m. grįžo į Lietuvą, 1919 m. mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę, 1923 m. baigė Kauno meno mokyklą, 1928 m. tapo paišybos, braižybos ir dailės mokytoju. Dirbo Prienų „Žiburio“ gimnazijoje, Marijampolės muzikos mokykloje. V. Košuba savo broliui, būsimam skulptoriui, Vytautui Košubai buvo pirmasis dailės mokytojas. 1941-06-14 ištremtas į Sibirą, 1959 m. sugrįžo į Lietuvą, dirbo revizoriumi parduotuvėse „Žagrė“ ir „Dobilas“. Mirė 1980-04-04 Marijampolėje, palaidotas Marijampolės senosiose kapinėse.

J. Košuba. Fot. iš J. Jusačio asmeninio archyvo

1908-12-29 Kudirkos Naumiestyje, Šakių apskr. gimė Juozas Olinardas Penčyla – dailininkas, grafikas, vienas žymiausių tarpukario Lietuvos šaržistų ir karikatūristų. 1927 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją, studijavo Lietuvos universitete, 1932 m. baigė Kauno meno mokyklą, o 1943 m. tapybos studijas Vilniaus dailės akademijoje. 1943–1944 m. dirbo Marijampolės teatro dailininku, vėliau pasitraukė į Vokietiją. 1948 m. išvyko į Kolumbiją ir iki mirties gyveno Bogotoje. Nuo 1949 m. šaržus spausdino laikraštyje „El Espectador“. Surengė 5 individualias parodas Kaune, po vieną Bogotoje ir Medeljine (Kolumbija). Mirė 1979-11-27 Bogotoje.

Konrado kavinės lankytojų šaržai. Fot. iš: knygos „Juozas Olinardas Penčyla: šaržų karalius“

1858-12-31 Paežeriuose, Vilkaviškio apskr. gimė Vincas Kudirka – prozininkas, poetas, publicistas, kritikas, vertėjas, varpininkas, laikraščio „Varpas“ redaktorius, Lietuvos respublikos himno autorius. 1881 m. baigė Marijampolės gimnaziją (dab. Rygiškių Jono gimnazija), 1889 m. – Varšuvos universiteto Medicinos fakultetą. 1883 m. pasirodęs laikraštis „Aušra“ paskatino V. Kudirką žengti kartu su tautiškai bei kultūriškai atbundančia Lietuva. 1888 m. V. Kudirka įkūrė Varšuvos lietuvių studentų nelegalią draugiją „Lietuva“, kuri 1889 m. pradėjo leisti „Varpą“. 1890–1894 m. V. Kudirka dirbo gydytoju Šakiuose. Buvo talentingas menininkas: kūrė muziką, reiškėsi kaip poetas ir publicistas. Jo eilės tapo Lietuvos ateities vizijomis, kovos manifestais. Mirė nuo džiovos 1899-11-16 Naumiestyje. Palaidotas Meištų kapinėse.

V. Kudirka. Fot. iš LIMIS

Remdamiesi pateiktomis užuominomis iš pabirusių raidžių sudarykite žodžius ir surašykite juos į dešinę kryžiažodžio pusę. Atsakymą surinksite iš raidžių, skaitmenimis pažymėtuose langeliuose.

Atsakymus siųskite el. paštu info@noriuizinoti.lt, laiške įrašykite: atsakymą, savo vardą ir pavardę bei kontaktinius duomenis (telefoną arba el. paštą). Taip pat kryžiažodžio atsakymą galite atnešti į Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Informacijos skyrių (Vytauto g. 20 Marijampolė) arba užregistruoti paskambinus numeriu 8 (619) 61850.

KRYŽIAŽ

1. Anksčiau – Automatų gamykla, šiandien UAB
2. Gyvūnai „okupavę“ Marijampolės miesto centrą arba Endriu Loido Vėbėrio miuziklo pavadinimas.
3. Ketvirta pagal ilgį Lietuvos upė.
4. Kas sutepė Marijampolės miesto burmistro Eliziejaus Draugelio reputaciją.
5. Marijampolės baikerių klubo pavadinimas.
6. Marijampolės miesto įkūrėjo titulas.
7. Suvalkijoje veikusios knygnešių draugijos arba žvaigždžių spiečiaus (Tauro žvaigždyne) pavadinimas.
8. Asmuo 1758 m. surašęs Marijonų vienuolijos fundacijos aktą.
9. 1919–1940 m. Marijampolėje veikusi knygų leidybos ir prekybos bendrovė.
10. Saldus seniausio Marijampolės fabriko gaminamas produktas.
11. Marijampolės pravardė arba miestas JAV, Floridos valstijoje, prie Atlanto vandenyno.
12. Įvardinkite Jono Basanavičiaus, Vinco Kudirkos ir Kazio Griniaus profesiją.
13. Asmuo, kurio vardu pavadinta seniausia Marijampolės mokykla.
14. Marijampolės Žemės ūkio draugija veikusi XX a. pirmoje pusėje, kurios pavadinimas asocijuojasi su senoviniu žemės ūkio padargu.
15. Radijo stoties ir Lietuvos gyventojų etninės grupės dalies pavadinimas.
16. Marijampolės miesto pavadinimas 1955–1989 m.
17. Šiandien renkame merą, o 1918–1941 m. rinkome....
18. „Kai sirpsta vyšnios Suvalkijoje, / raudonos, kad pravirkt gali, – / rasa ten laša nuo lelijų – / kaip dalgio ašmenys – gaili.“ – kas šių eilių autorius?
19. Marijampolės futbolo klubas.
20. Labiausiai „išpuoštas“ Marijampolės upelis.
21. Žymiausias Marijampolės krepšininkas.
22. Laivas, pražudęs kunigo Juozo Montvilos gyvybę.
23. Miesto, kuris 2018 m. taps Lietuvos kultūros sostine, pavadinimas.
24. Asmuo, pirmasis pasirašęs 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Aktą.

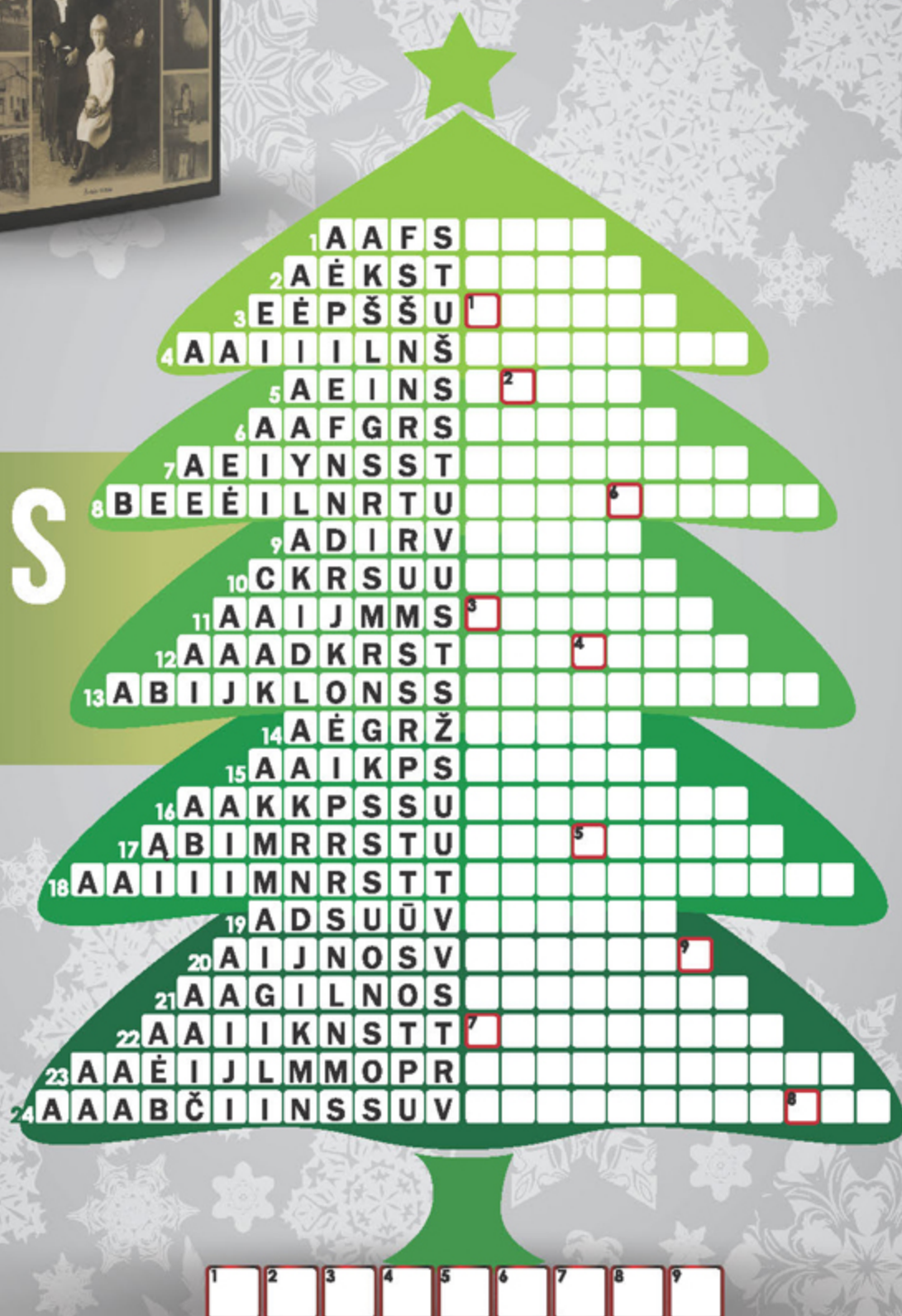

LAIMĖK KNYGĄ!

VALENTINAS JURAITIS

„SENOJI MARIJAMPOLĖ FOTOGRAFIJOSE“

ODIS

MARIJAMPOLĖS PETRO KRIAUČIŪNO VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Leidinį nemokamai galite įsigyti Marijampolės Petro Kriaučiūno viešojoje bibliotekoje arba užsisakyti paskambinę numeriu 8 (619) 61850.

Sudarytojos Loreta Skinkienė, Jūratė Pajaujienė
Redaktorė Vaida Juselytė
Dizainas Vaidas Baranauskas
Viršelio fotografijų autorius Tadas Petrauskas
Spausdino UAB „Action Print“

Tiražas 3500 egz.